

RELACION

PËR

PROJEKTVENDIMIN

“PËR MIRATIMIN E STRATEGJISË KOMBËTARE PËR ZHVILLIMIN E SEKTORIT MINERAR 2026–2040”

I. QËLLIMI I PROJEKT-VENDIMIN DHE OBJEKTIVAT QË SYNOHEN TË ARRIHEN

Strategjia Kombëtare për Zhvillimin e Sektorit Minerar 2026–2040 vendos një kuadër të ri kombëtar për modernizimin, transformimin dhe integrimin e industrisë minerare shqiptare në standardet dhe tregjet e Bashkimit Evropian. Në një kohë kur lëndët e para kritike (CRM) janë shndërruar në një prioritet strategjik global për tranzicionin e gjelbër dhe dixhital, kjo strategji synon të pozicionojë Shqipërinë si një vend me rëndësi të veçantë për furnizimin rajonal dhe evropian me minerale të sigurt, të qëndrueshme dhe konkurruese.

II. VLERËSIMI I PROJEKT VENDIMIT NË RAPORT ME PROGRAMIN POLITIK TË KËSHILLIT TË MINISTRAVE, ME PROGRAMIN ANALITIK TË AKTEVE DHE DOKUMENTE TË TJERA POLITIKE

Ky projekt vendim është në përputhje të nenit 100 të Kushtetutës, si dhe ligjit 10304.datë 15.07.2010 “Për sektorin minerar në Republikën e Shqipërisë” me propozimin e Zëvendëskryeministrit dhe Ministrit të Infrastrukturës dhe Energjisë dhe Këshillit të Ministrave.

III. ARGUMENTIMI I PROJEKT VENDIMIT ME PËRPARËSITË, PROBLEMATIKAT DHE EFEKTET E PRITSHME

Përparësitë:

Sektori minerar ka qenë historikisht një nga shtyllat kryesore të ekonomisë shqiptare, duke kontribuar në mënyrë të ndjeshme në Prodhimin e Brendshëm Bruto, në punësim, në eksporte dhe në zhvillimin rajonal. Shqipëria zotëron rezerva të konsiderueshme të kromit, bakrit, hekur–nikelit, boksitit, fosforitit,

titanit dhe mineraleve të tjera të rralla, të cilat kanë rëndësi strategjike për industrinë e çelikut, energjinë e pastër, elektromobilitetin, teknologjitë digjitale dhe mbrojtjen.

Dokumenti synon ta transformojë sektorin minerar nga një industri e mbështetur kryesisht në nxjerrjen dhe eksportin e lëndëve të papërpunuara, në një sektor të integruar industrial, i cili prodhon vlerë të shtuar në vend, gjeneron punësim të qëndrueshëm dhe nxit zhvillimin ekonomik rajonal.

Në vijimësi të Strategjisë Kombëtare për Burimet Minerare 2010–2025, strategjia e re ndërtohet mbi arritjet dhe mësimet e dekadës së kaluar, duke reflektuar nevojën për një qasje të re, të përshtatur me sfidat dhe mundësitë e epokës së tranzicionit të gjelbër dhe dixhital, si dhe me zhvillimet më të fundit ekonomike, mjedisore dhe gjeopolitike që ndikojnë menaxhimin e burimeve natyrore në nivel global.

Strategjia Kombëtare Minerare është ndërtuar në përputhje me tre dokumente themelore kombëtare dhe evropiane, duke siguruar që prioritetet kombëtare të jenë në linjë me objektivat e zhvillimit të qëndrueshëm dhe standardet e Bashkimit Evropian.

Së pari, ajo mbështetet në Strategjinë Kombëtare për Zhvillim dhe Integrim Evropian (SKZHIE 2030), miratuar me VKM nr. 88, datë 22.03.2023, e cila përcakton vizionin afatgjatë për zhvillim të qëndrueshëm ekonomik, forcim të kapitalit njerëzor dhe modernizim institucional. ***Së dyti***, harmonizohet me Rregulloren (BE) 2024/1252, miratuar më 11 prill 2024, “Për Lëndët e Para Kritike (Critical Raw Materials Act – CRMA)”, që vendos objektiva për sigurimin e furnizimit të qëndrueshëm, të sigurt dhe konkurrues të lëndëve të para kritike brenda BE-së. ***Së treti***, është në përputhje me Strategjinë Kombëtare të Specializimit Inteligjent (S3) 2025–2030, miratuar me VKM nr. 824, datë 26.12.2024, e cila orienton ekonominë drejt njohurisë dhe teknologjisë, duke nxitur inovacionin, digjitalizimin dhe përmirësimin e qëndrueshmërisë së industrive nxjerrëse.

Sfidat kryesore

Pavarësisht arritjeve, dokumenti evidenton një sërë sfidash strategjike që ndikojnë në zhvillimin e qëndrueshëm të sektorit minerar.

- Ekziston mungesë e kërkim–zbulimeve të reja dhe mungesë vlerësimi gjithëpërfshirës të burimeve minerare, si dhe mungesë e një programi kombëtar të koordinuar për kërkim–zbulim që të orientojë investimet drejt burimeve strategjike dhe kritike.
- Lejet metalore janë të shpërndara dhe nuk mbështeten mjaftueshëm në harta prognozë, duke bërë që të mungojë një axhendë e qartë kërkimi.
- Të dhënat nuk janë ende të standardizuara plotësisht sipas UNFC/JORC dhe mungon një sistem kombëtar i konsoliduar i raportimit të rezervave.
- Sektori dominohet ende nga aktivitete të lidhura me materialet e ndërtimit (p.sh. një numër i lartë lejesh për gurë gëlqerorë dhe lëndë të para ndërtimi), çka krijon boshllëqe në zhvillimin e metaleve kritike. Prodhimi metalor mbetet modest krahasuar me volumin e gurëve gëlqerorë (rreth 38 milion ton), duke rrezikuar portofolin rezervë kombëtar.
- Në tërësi, vihet re nevoja për një reformë më të thelluar ligjore, mjedisore dhe institucionale, që të mundësojë modernizimin e plotë të sektorit në përputhje me objektivat strategjike të kësaj strategjie.

Efektet e Pritshme:

Vizioni 2040

Vizioni i Strategjisë Minerare për vitin 2040 përkufizohet si “Një sektor mineral modern, konkurrues dhe inteligjent, i dixhitalizuar, i integruar në zinxhirët e furnizimit të BE-së, dhe i zhvilluar mbi parimet e sigurisë, transparencës dhe qëndrueshmërisë.” Ky vizion mbështet transformimin e sektorit nga një industri e bazuar kryesisht në eksport të lëndëve të papërpunuara, në një industri kombëtare të integruar “kërkim–nxjerrje–përpunim–riciklim–produkt final”, që prodhon vlerë të shtuar dhe kontribuon në zhvillimin e ekonomisë qarkulluese.

Synimi kryesor është përmbushja e objektivave të lëndëve të para kritike sipas pragjeve të përcaktuara nga Bashkimi Evropian, duke rritur efikasitetin e shfrytëzimit të burimeve minerare primare dhe sekondare përmes teknologjive të avancuara dhe riciklimit. Shqipëria synon të kthehet në një qendër rajonale për prodhimin dhe përpunimin e mineraleve strategjike, duke kontribuar në tranzicionin e gjelbër, inovacionin teknologjik dhe sigurinë energjetike të Bashkimit Evropian.

IV. VLERËSIMI I LIGJSHMËRISË, KUSHTETUTSHMËRISË DHE HARMONIZIMI ME LEGJISLACIONIN NË FUQI VENDAS E NDËRKOMBËTAR

Në mbështetje të nenit 100 të Kushtetutës, si dhe ligjit 10304.datë 15.07.2010 “Për sektorin minerar në Republikën e Shqipërisë” me propozimin e Zëvendëskryeministrit dhe Ministrit të Infrastrukturës dhe Energjisë dhe Këshillit të Ministrave.

V. PËRMBLEDHJE SHPJEGUESE E PËRMBAJTJES SË PROJEKT VENDIMIT

Strategjia ndërtohet mbi pesë politika kryesore.

POLITIKA 1 - FORCIMI I VLERËSIMIT DHE NXJERRJES SË BURIMEVE MINERARE

Qëllimi i kësaj politike është fuqizimi i bazës minerare kombëtare përmes zgjerimit të kërkitimit, zbulimit dhe vlerësimit të burimeve minerare, me fokus të veçantë të lëndët e para kritike (Critical Raw Materials – CRM), në përputhje me Akti Evropian për Lëndët e Para Kritike (Reg. (EU) 2024/1252) dhe kërkesat e acquis communautaire të Bashkimit Evropian. Kjo politikë synon krijimin e një sistemi kombëtar të integruar të eksplorimit, raportimit dhe dixhitalizimit të të dhënave gjeologjike dhe minerare, i cili: i) mbështet zhvillimin e qëndrueshëm të sektorit minerar; ii) siguron furnizim të qëndrueshëm për ekonominë kombëtare; iii) kontribuon në integrimin e Shqipërisë në zinxhirët evropianë të furnizimit me lëndë të para kritike.

Objektivat Specifike

- OS 1. Hartimi dhe zbatimi i Planit Kombëtar të Kërkimeve Gjeologjike
- OS 2. Rivlerësimi i vendburimeve me rezerva ekzistuese sipas standardit ndërkombëtar UNFC (United Nations Framework Classification for Resources).
- OS 3. Integrimi i kërkimeve gjeologjike me planifikimin hapësinor, zhvillimin territorial dhe mbrojtjen e mjedisit.
- OS 4. Krijimi i mekanizmave të përbashkët publik–privat për financimin dhe promovimin e kërkimeve të reja gjeologjike dhe minerare.

Treguesit kryesorë

- Hartimi dhe miratimi i ndryshimeve ligjore dhe nënligjore që mundësojnë zgjerimin e kërkimeve minerare, përmirësimin e procedurave të licencimit dhe vendosjen e standardeve ndërkombëtare për raportimin e rezervave (UNFC/JORC), si dhe vendosjen e detyrimit ligjor për përgatitjen dhe miratimin e Planit Kombëtar të Kërkimeve Minerare çdo pesë (5) vjet, deri në fund të vitit 2030
- Programi Kombëtar i Kërkimeve Minerare miratohet deri në fund të vitit 2027, si instrument strategjik për orientimin e kërkimeve kombëtare në përputhje me Aktin Evropian për Lëndët e Para Kritike (CRM Act).
- Rivlerësimi i të paktën 80% të burimeve/rezervave kombëtare deri në vitin 2030, në përputhje me standardet ndërkombëtare UNFC etj.
- Rritje me 50% e numrit të lejeve kërkim–zbulimi për mineralet pjesë e Listës së mineraleve kritike deri në vitin 2040, në raport me periudhën bazë 2025.
- Përfshirja e dimensionit gjeologo-minerar dhe të burimeve kritike në Strategjinë Kombëtare për Tranzicion të Gjelbër dhe Zhvillim të Qëndrueshëm 2030, duke siguruar integrimin ndërsektorial të sektorit minerar me energjinë, industrinë dhe inovacionin.
- Zbatimi, duke filluar nga viti 2026, nga SHGJSH, i programit kombëtar të kërkimeve në zonat me potencial të lartë për lëndë të para kritike me 2 deri 3 projekte kërkimore private publike çdo vit,
- Krijimi i “Exploration Data Packages” për të paktën 20 zona potenciale deri në vitin 2030, për t’u ofruar investitorëve informacion të standardizuar dhe të verifikuar gjeologjikisht.
- Rritje me 30% e investimeve private në kërkime minerare deri në vitin 2030, nëpërmjet skemave të bashkëfinancimit publik–privat dhe përmirësimit të klimës investuese.

POLITIKA 2 – MODERNIZIMI, RICIKLIMI DHE DIVERSIFIKIMI I ZINXHIRIT TË PLOTË TË VLERËS NË SEKTORIN MINERAR

Krijimi i një zinxhiri të qëndrueshëm, të integruar dhe konkurrues së vlerës në sektorin minerar shqiptar, që përfshin kërkimin, zbulimin, nxjerrjen, përpunimin, riciklimin dhe prodhimin e produkteve të reja finale me vlerë të shtuar. Kjo politikë synon të transformojë Shqipërinë nga një eksportues i lëndëve të papërpunuara në një aktor të integruar në zinxhirin evropian të furnizimit me lëndë të para kritike (CRM), në përputhje me Aktin Evropian për Lëndët e Para Kritike (Reg. (EU) 2024/1252), Aktin e EU për Ekonomisë Qarkulluese (Circular Economy Act) si dhe Direktivën 2006/21/KE për mbetjet minerare.

Objektivat Specifike

- OS 1 Rregullimi i kornizës ligjore për leje perpunimi në gjithë zinxhirin e vlerave.
- OS 2 Modernizimi dhe zgjerimi i kapaciteteve të përpunimit dhe riciklimit përmes teknologjive të inovacionit.
- OS 3 Rritja e përpunimit lokal dhe e vlerës së shtuar në vend.
- OS 4 Zhvillimi i industrisë përpunuese dhe ricikluese të lidhur.
- OS 5 Integrimi i zinxhirit të furnizimit dhe inicimi i projekteve strategjike në kuadër të Aktit Evropian për CRM

Treguesit e arritjes

- Përafrimi i plotë i legjislacionit kombëtar me Aktin Evropian për Lëndët e Para Kritike (Reg. (EU) 2024/1252) dhe Direktivën 2006/21/KE deri në vitin 2030.
- Rritje me 50% e volumit të materialeve të ricikluara në industrinë minerare dhe metalurgjike deri në 2040.
- Deri në 2030, të paktën 30% e xeherorit të kromit, bakrit dhe nikelit të përpunohet brenda territorit shqiptar.
- Rikuperimi dhe valorizimi i minimumi 20% të sterileve ekzistuese deri në vitin 2040.
- Zbatimi i kuadrit “end-of-ëaste” dhe certifikimi ambiental i të gjitha impianteve të pasurimit deri në vitin 2030.
- Krijimi i Fondeve të Rehabilitimit të Zonave Minerare dhe Taskforce Kombëtare për Mbetjet Minerare, funksionale deri në vitin 2030.
- Rritja me 30% e materialeve dytësore të rikuperuara për përdorim në ndërtim dhe industri.
- Regjistrimi i të paktën 3 projekteve shqiptare si “Strategic Projects under the CRM Act” deri në vitin 2040 (për lëndet e para kritike).
- Përfshirja e Shqipërisë në Mekanizmin e Investimeve Strategjike të BE-së (InvestEU & IPCEI CRM) deri në vitin 2030.
- Rritje me 50% e investimeve private në projekte të integruara CRM (nxjerrje–përpunim–riciklim).
- Rritje graduale e eksportit të produkteve të përpunuara në BE.

POLITIKA 3 - SIGURIA, MJEDISI DHE ZHVILLIMI I QËNDRUESHËM

Të garantohet një sektor minerar tërësisht të sigurt, të kontrolluar teknikisht e institucionalisht dhe të zhvilluar mbi standarde të larta mjedisore, në përputhje me objektivat e Tranzicionit të Gjelbër Evropian dhe Aktit Evropian për Lëndët e Para Kritike.

Politika synon të sigurojë: i) Parandalimin e aksidenteve industriale dhe ndotjeve; ii) Rehabilitimin e zonave historikisht të ndotura; iii) Forcimin e sigurisë teknike dhe në punë; iv) Përafrimin e plotë të standardeve mjedisore, ESG dhe shëndetit të punonjësve me praktikën më të mira të BE-së.

Objektivat specifikë

- OS1 – Rritja e sigurisë teknike në punë në sektorin minerar.
- OS2 – Menaxhimi i qëndrueshëm i zonave minerare dhe rehabilitimi i zonave të ndotura dhe rehabilitimi i atyre të trashëguara dhe/ose ekzistuese.
- OS3 – Zbatimi i standardeve mjedisore dhe certifikimi i impianteve përpunuese.
- OS4 – Përsheptimi i tranzicionit drejt dekarbonizimit dhe përshtatjes klimatike

Treguesit e arritjes:

- Reduktimin e aksidenteve në punë nëpërmjet zbatimit rigoroz të legjislacionit për sigurinë teknike dhe përditësimin të rregulloreve minerare;
- Inspektimi dhe raportimi publik i 100% të minierave aktive çdo vit, nëpërmjet sistemit të integruar të raportimit teknik dhe mjedisor.
- Funksionalizimi i Fondit Kombëtar të Rehabilitimit deri në vitin 2026 dhe financimi i të paktën tre (3) projekteve madhore të rehabilitimit deri në vitin 2040.
- Reduktim me 40% të sipërfaqeve të ndotura nga aktivitetet minerare deri në vitin 2035, krahasuar me nivelin bazë të vitit 2025.
- Certifikimi mjedisor i 100% të impianteve të rinj para fillimit të operimit, jo më vonë se viti 2030.
- Ricertifikimi i 80% të impianteve ekzistuese sipas standardeve ISO 14001 dhe ISO 50001 deri në vitin 2035, për të garantuar përmirësim të vazhdueshëm të performancës mjedisore dhe energjetike.
- Reduktim me 30% të konsumit energjetik për ton produkti të përpunuar deri në vitin 2040, përmes zbatimit të teknologjive efikase dhe sistemit të menaxhimit të energjisë.
- Zbatimi i Planit të Uljes së Emetimeve të GHG në industrinë minerare (target vjetor/ton)
- Zbatimi i Direktivës ETS/CBAM dhe raportimi i carbon footprint.

POLITIKA 4 - FORCIMI I KAPITALIT NJERËZOR DHE TEKNOLOGJISË

Ndërtimi i një baze të qëndrueshme kapitali njerëzor, teknologjik dhe digjital për industrinë minerare dhe sektorin e lëndëve të para kritike, përmes nxitjes së arsimit, kërkimit dhe zhvillimit profesional në të gjitha hallkat e zinxhirit minerar. Objektivi synon forcimin e kapaciteteve profesionale, inovative dhe institucionale, si dhe integrimin e teknologjive të avancuara digjitale, inteligjencës artificiale dhe analizës së të dhënave në arsim, kërkim dhe vendimmarrje. Nëpërmjet këtyre masave, Shqipëria synon të formojë një brez të ri specialistësh dhe institucione efikase, të afta të mbështesin tranzicionin e gjelbër, digjital e industrial dhe të pozicionojnë vendin si aktor konkurrues në tregun evropian të lëndëve të para kritike.

Objektivat Specifikë

- OS4.1 – Nxitja e interesit publik dhe e të rinjve për arsimin dhe karrierat në fushat e gjeologjisë, minierave dhe përpunimit të lëndëve të para minerale dhe në vecanti atyre kritike (CRM).
- OS4.2 – Përshtatja e programeve arsimore, kërkimore dhe profesionale me kërkesat e tregut për profesione të reja të punës.
- OS4.3 – Krijimi i infrastrukturës moderne kërkimore dhe laboratorike që mbështet arsimin, inovacionin dhe industrinë minerare.
- OS4.4 – Nxitja e rikthimit të specialistëve shqiptarë të formuar jashtë vendit dhe forcimi i arsimit profesional në zonat minerare.
- OS4.5 – Rritja e kapaciteteve të institucioneve publike për monitorim, kontroll dhe menaxhim cilësor të sektorit minerar.

Treguesit kryesorë të performancës

- Rritje me 50% e regjistrimeve në programe të gjeologjisë, minierave dhe teknologjisë mjedisore deri në vitin 2040.
- Skema kombëtare e bursave funksionale deri në 2030. Azhornimi i plotë i kurrikulave universitare dhe profesionale në fushat minerare dhe teknologjike deri në 2027.
- Krijimi i moduleve të reja mësimore me fokus në IA, GIS, HSE dhe modelim 3D deri në 2040.
- 50 ekspertë të rikthyer deri në vitin 2040, përfshirë 30 mentorë aktivë nga diaspora në universitete shqiptare deri në 2040.
- kompani që ofrojnë praktika profesionale për nxënësit e arsimit teknik.
- 10 kompani spin-off dhe start-up teknologjike të ngritura nga profesionistë të rikthyer deri në 2040.

POLITIKA 5 – INFORMACION I INTEGRUAR DHE TRANSPARENCË NË SEKTORIN MINERAR

Qëllimi themelor i kësaj politike është ndërtimi i një sistemi kombëtar të integruar të informacionit gjeologjik dhe minerar, i cili ofron menaxhim të centralizuar, publikim të organizuar dhe analizë të detajuar mbi burimet natyrore, rezervat minerale, zonat me potencial ekonomik, zonat e mbrojtura dhe aktivitetet e shfrytëzimit. Ky sistem synon të garantojë transparencë maksimale, efikasitet institucional dhe vendimmarrje të mbështetur në evidenca, duke shërbyer për interesat e institucioneve publike, investitorëve vendas dhe të huaj, komuniteteve lokale, si dhe partnerëve ndërkombëtarë.

Objektivat specifikë

- OS5.1 – Krijimi i një databaze kombëtare të integruar dhe digjitale për të gjitha të dhënat minerare dhe gjeologjike.
- OS5.2 – Sigurimi i aksesit të strukturuar dhe të diferencuar për përdoruesit publikë dhe privatë.
- OS5.3 – Mbështetja e vendimmarrjes strategjike, planifikimit të qëndrueshëm dhe transparencës publike.

Treguesit kryesorë

1. Databaza kombëtare e integruar dhe funksionale deri në vitin 2030, që përfshin të dhënat e AKBN, SHGJSH, ASIG dhe institucioneve të tjera relevante si APT, AZHT etj.
2. Rritje me 100% e përdoruesve aktivë të platformës brenda tre viteve nga funksionalizimi, përfshirë institucione publike, kompani private, universitete dhe organizata ndërkombëtare.
3. Identifikimi dhe publikimi i 50 zonave me potencial për kërkim-zbulim dhe shfrytëzim minerar deri në vitin 2030, në bazë të të dhënave të databazës kombëtare.
4. Publikimi periodik i Raportit Kombëtar të Sektorit Minerar çdo vit, që përfshin statistikat e prodhimit, statusin e lejeve dhe indikatorët e zhvillimit të qëndrueshëm.
5. Rritje me 50% e përdorimit të të dhënave nga aktorë të jashtëm (investitorë, kërkues, institucione të BE-së) deri në vitin 2040.
6. Ndërveprueshmëri e plotë e databazës kombëtare me platformat evropiane të burimeve natyrore.

VII. INSTITUCIONET DHE ORGANET QË NGARKOHEN PËR

ZBATIMIN E PROJEKT VENDIMIT

Për zbatimin e këtij projekt vendimi ngarkohet Ministria e Infrastrukturës dhe Energjisë dhe Agjencia Kombëtare e Burimeve Natyrore dhe Shërbimi Gjeologjik Shqipëtar.

VIII. PERSONAT DHE INSTITUCIONET QË KANË KONTRIBUAR NË HARTIMIN E PROJEKT VENDIMIT

Projektvendimi është përgatitur nga Drejtoria e Politikave dhe Strategjive të Zhvillimit të Industrisë dhe Energjisë në Ministrinë e Infrastrukturës dhe Energjisë, Agjencia Kombëtare e Burimeve Natyrore, Shërbimi Gjeologjik Shqipëtar, EIT RAW MATERIAL Elbasan.

IX. RAPORTI I VLERËSIMIT TË TË ARDHURAVE DHE SHPENZIMEVE BUXHETORE

Metodologjia e llogaritjes së buxhetit për Strategjinë Minerare 2026–2040 është hartuar në përputhje me instrumentet dhe dokumentet financiare të miratuara zyrtarisht: Programin Buxhetor Afatmesëm (PBA), miratuar me VKM nr. 372, datë 2.7.2025, Ligjin e Buxhetit për vitin 2026 dhe Strategjinë Kombëtare të Specializimit Inteligjent (S3), miratuar me VKM nr. 824, datë 26.12.2024. Metodologjia përcakton dy periudha të qarta buxhetore: fazën e investimeve të shtuara deri në vitin 2030, që përkon me objektivin e aderimit në BE, dhe fazën e konsolidimit për periudhën 2031–2040..

Metodologjia përcakton dy periudha të qarta buxhetore: fazën e investimeve të shtuara deri në vitin 2030, që përkon me objektivin kombëtar të aderimit në Bashkimin Evropian, dhe fazën e konsolidimit për periudhën 2031–2040.

Në fazën e parë, 2026–2030, politikat e Strategjisë Minerare janë të sinkronizuara me S3, ndaj tavani buxhetor ruhet në linjë me pritshmëritë ambicioze të kësaj strategjie. S3 parashikon një financim total prej 5,912,000,000 lekësh (54,993,500 euro) për periudhën pesëvjeçare, që korrespondon me rreth 11 milionë euro në vit. Kjo shumë është dukshëm më e lartë se buxheti mesatar vjetor historik i sektorit (rreth 5.1 milionë euro/vit), prandaj përmbushja e pritshmërive të S3 kërkon mobilizimin e burimeve shtesë përtej fondeve të buxhetit të shtetit: një pjesë e rëndësishme e hendekut financiar parashikohet të mbulohet nga programet IPA të BE-së, investimet kapitale të sektorit privat dhe mbështetja nga

donatorët ndërkombëtarë. Kjo logjikë financimi përputhet me faktin se politikat prioritare të dekadës së parë janë të orientuara drejt modernizimit, dixhitalizimit, kërkim–zbulimit të ri (përfshirë survey ajrore të financuara nga donatorët), futjes së teknologjive të gjelbra, standardizimit sipas UNFC, si dhe forcimit të kapaciteteve njerëzore dhe institucionale.

Në fazën e dytë, 2031–2040, mbështetur në parimin e konsolidimit dhe ruajtjes së arritjeve të realizuara gjatë dekadës së parë, buxheti vjetor parashikohet të rritet në mënyrë të kontrolluar, me një normë fikse prej 3% në vit, me qëllim ruajtjen e fuqisë blerëse reale, garantimin e qëndrueshmërisë fiskale dhe vijueshmërinë e investimeve në infrastrukturën minerare dhe ekosistemin CRM/SRM.

Në këtë kuadër janë modeluar **dy opsione** buxhetore për periudhën 2031–2040:

- **Opsioni I** merr për bazë buxhetin e vitit 2026, i cili është afërsisht 10% më i lartë se buxheti i parashikuar në PBA, të miratuar me VKM. Për periudhën 2026–2030 ruhet buxhetimi i parashikuar në S3, duke qenë se politikat e Strategjisë janë në linjë me objektivat strategjikë të S3, ndërsa për periudhën 2031–2040 kërkohet një buxhet me rritje 3% në vit për efekt inflacioni, duke marrë si bazë nivelin e vitit 2026.
- **Opsioni II** po ashtu, për periudhën 2026–2030, mbështetet në buxhetimin e parashikuar në S3, por për periudhën 2031–2040 kërkon një rritje vjetore prej 3% mbi nivelin e vitit 2030. Në këtë rast, viti 2030 është llogaritur si mesatarja vjetore e buxhetit pesëvjeçar të parashikuar në S3 (1,182,400,000 lekë), dhe ky nivel mesatar merret si bazë për indeksim.

Konkretisht, sipas **Opsionit I**, buxheti i kërkuar total për zbatimin e Strategjisë Minerare 2026–2040 arrin në **12,350,000,000 lekë**, ekuivalente me rreth **114,884,000 euro**. Sipas **Opsionit II**, buxheti i kërkuar total për të njëjtën periudhë arrin në **19,466,891,000 lekë**, ekuivalente me rreth **181,087,000 euro**.

Opsioni 2 siguron një planifikim më realist dhe të qëndrueshëm afatgjatë, sepse mbështetet në kapacitetin real mesatar pesëvjeçar të parashikuar nga S3. Në vend që rritja buxhetore e periudhës 2031–2040 të llogaritet mbi vitin 2026 (si në Opsionin 1), Opsioni 2 përdor një bazë më të qëndrueshme dhe më afër realitetit financiar të sektorit: mesataren vjetore të buxhetimit S3 për periudhën 2025–2030 (1,182,400,000 lekë). Kjo qasje shmang nënvlerësimin e nevojave financiare për dekadën e dytë të zbatimit, duke reflektuar në mënyrë më besnike koston reale të politikave të kërkim–zbulimit, dixhitalizimit, laboratorëve, riciklimit dhe kërkimit shkencor, të cilat janë politika shumëkapitale dhe kërkojnë mbështetje

të qëndrueshme. Për më tepër, duke qenë se 2031–2040 është periudha kur priten investimet më të mëdha për përpunim, rafinim dhe diversifikim të zinxhirit të vlerës CRM/SRM, përdorimi i një mesatareje të qëndrueshme financiare krijon parashikueshmëri dhe kapacitet për të përballuar kostot reale të modernizimit industrial.

Opsioni 2 është më i përshtatshëm për objektivat e integritit evropian, sepse garanton mbulim të plotë financiar të angazhimeve që burojnë nga CRMA dhe standardet e BE-së.

Pas vitit 2030, Shqipëria pritet të ketë detyrime të shtuara për harmonizimin dhe raportimin e të dhënave minerare (UNFC–CRIRSCO), investime në monitorim mjedisor, rehabilitim, laboratorë kombëtarë dhe sisteme të përparuara të sigurisë industriale.

**ZËVENDËSKRYEMINISTËR
DHE
MINISTËR**

Belinda Balluku